

vždy reálně ve zdravotnických zařízeních v České republice funguje. Pro srovnání byla uvedena i kazuistika ze stacionáře, kde je situace poněkud odlišná a bývají v rámci komunikace využívány i různé metody. Obsahem průkazu osoby s PAS dle zmiňovaného věstníku je také komunikační profil jedince, obsahující specifika jeho projevů (18), který je podobný informačním pomůckám identifikovaným v zahraničních studiích (6, 15). V České republice jej vystavuje zejména praktický lékař pro děti a dorost (19), avšak na podkladě zahraniční literatury je možné jej připravit/aktualizovat i ve zdravotnických zařízeních dle aktuálních potřeb jedince (6, 15). Součástí celkového komunikačního profilu by měly být také metody komunikace a výčet pomůcek, které jedinec pro dorozumívání se s okolím používá (18) a které by tedy v rámci hospitalizace měly být brány v potaz. Efektivita jejich využití byla prokázána v řadě výzkumných zahraničních studií (např. 12, 15, 17) a jejich aktuální přehled ze zahraničních zdrojů byl součástí tohoto příspěvku. V rámci České republiky jsou mnohé metody k dispozici na různých webových portálech. Patří mezi ně například výměnný obrázkový komunikační systém (VOKS), který vychází z komunikačního systému PECS (The Picture Exchange Communication System), ale i metody augmentativní a alternativní komunikace (např.

20, 21, 22). Možností je i proškolení ve vybraných metodách (20). V neposlední řadě jsou k dispozici v českém jazyce také vícero odborné publikace (např. 23, 24, 25). Informace v nich obsažené považujeme při komunikaci s dětmi s PAS ve zdravotnických zařízeních za velmi prospěšné.

Sestry tráví s pacienty ze všech zdravotnických pracovníků nejvíce času. Je proto důležité, aby byly obeznámeny s možnostmi komunikace s dětmi s PAS (26). Sestry však dle zahraničních studií často nemají dostatek znalostí o projevech a problematice komunikace s dětmi s PAS a může pro ně proto být obtížné účinnou komunikaci navázat (27), což lze na základě výpovědí rodičů tvrdit i v České republice. Nabízí se tedy prostor pro zlepšení, a tedy získání povědomí o vhodných komunikačních metodách a jejich využití v praxi. Pozitivní vliv těchto metod na komunikaci dětí s PAS byl prokázán v několika studiích. U těchto dětí byla prostřednictvím jejich využití zaznamenána nižší míra stresu a úzkosti v rámci hospitalizace a jejich pozitivní přínos pro praxi byl identifikován i sestrami (např. 3, 15, 16, 17). Dohledané metody využívané v zahraničí mohou být při hospitalizaci dětí s PAS velkým přínosem, nicméně je možné čerpat také z dostupných českých zdrojů. Povědomí sester o jejich existenci a jejich následná využitelnost v praxi

jsou z hlediska poskytování kvalitní a bezpečné ošetrovatelské péče dětem s PAS nezbytné.

Závěr

Naše práce poukazuje na problematiku komunikace s dítětem s PAS v nemocničním prostředí. Zpracovali jsme krátké příklady z praxe a aktuální přehled metod komunikace ze zahraniční literatury. Prostřednictvím kazuistik byly odhaleny mezery v komunikaci sester při hospitalizaci dětí s PAS. V rámci vyhledávání pak byly identifikovány metody komunikace, které by mohly tyto mezery vyplnit. Dohledané metody mohou být nápomocné sestram a ostatním zdravotnickým pracovníkům při zkvalitnění poskytované zdravotní péče, zejména v procesu komunikace s dítětem s PAS. Nepopiratelnou hodnotu mají také metody, které jsou již dostupné v České republice a jsou zahrnuty v diskuzi naší práce. Znalost a využívání těchto metod v praxi mohou přispět k rozvoji účelné a efektivní komunikace, čímž lze usnadnit a zkvalitnit péči o děti s PAS nejen v nemocničním prostředí. Rozšíření o jejich povědomí by mělo být především v odpovědnosti vedení zdravotnických pracovišť mezi členy ošetrovatelského týmu, přičemž nezbytná je především jejich aplikace v praxi.

LITERATURA

- Frye L, McMillin ST, Zand DH, et al. Fathers' Experience With Autism Spectrum Disorder: Nursing Implications. *Journal of Pediatric Health Care*. 2016;30(5):453-463.
- Dudová I, Mohaplová M. Poruchy autistického spektra – 1. díl. *Pediatr. praxi*. 2016;17(3):151-153.
- Chin W, Li H, Chao K, Chang H. Stressors experienced by children with autism spectrum disorder in Taiwan: Perspectives of children and their parents. *Journal of Pediatric Nursing*. 2018;28(2):125-134.
- Kopecky K, Broder-Fingert S, Iannuzzi D, et al. The Needs of Hospitalized Patients With Autism Spectrum Disorders. *Clinical Pediatrics*. 2013;52(7):652-660.
- Lee C, Walter G, Cleary M, et al. Communicating with Children with Autism Spectrum Disorder and Their Families: A Practical Introduction. *Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Services*. 2012;50(8):40-44.
- Bultas MW, Johnson NL, Burkett K, et al. The Health Care Experiences of the Preschool Child With Autism: Part 2. *Journal of Pediatric Nursing*. 2012;27(5):460-470.
- Normandin PA, Coffey KA, Benotti SA, et al. Autism Emergency Care Success: Plan, Collaborate, and Accommodate. *Journal of Emergency Nursing*. 2018;44(6):662-664.
- Stokes D. The Children's Corner: Perspectives on Supportive Care. Empowering Children with Autism Spectrum Disorder and Their Families Within the Healthcare Environment. *Pediatric Nursing*. 2016;42(5):254-255.
- Brown AB, Elder JH. Communication in autism spectrum disorder: A guide for pediatric nurses. *Pediatric Nursing*. 2014;40(5):219-225.
- Celia T, Freystinson WW, Frye RE. Concurrent Medical Conditions in Autism Spectrum Disorders. *Pediatric Nursing*. 2016;42(5):230-234.
- Potomková J. Význam systematických přehledů pro medicínu založenou na důkazu. *Pediatr. praxi*. 2004;5(2):105-106.
- Barrett L. Effectiveness of Community-Based Social Media Groups for Caregivers of School-Aged Augmentative and Alternative Communication Users. *Pediatric Nursing*. 2021;47(4):181-187.
- Syriopoulou-Delli ChK, Eleni G. Effectiveness of Different Types of Augmentative and Alternative Communication (AAC) in Improving Communication Skills and in Enhancing the Vocabulary of Children with ASD: a Review. *Review Journal of Autism and Developmental Disorders*. 2021;1-14.
- O'Neill T, Mandak K, Wilkinson K, Doherty DP. Family Leisure as a Context to Support Augmentative and Alternative Communication Intervention for Young Children with Complex Communication Needs: Plan, Collaborate, and Accommodate. *Seminars in Speech and Language*. 2017;38(04):313-320.
- Richards B, Baird G, Gringras P, et al. Caring for children with autism spectrum condition in paediatric emergency departments: a continuous quality improvement and change management programme. *Emergency Nurse*. 2017;25(4):30-34.
- Drake J, Stoneck AV, Massey M, Johnson N, Martinez DM. Evaluation of a coping kit for children with challenging behaviors in a pediatric hospital. *Pediatric Nursing*. 2012;38(4):215-221.
- Chebuhar A, McCarthy AM, Bosch J, et al. Using Picture Schedules in Medical Settings for Patients With an Autism Spectrum Disorder: Nursing Implications. *Journal of Pediatric Nursing*. 2013;28(2):125-134.
- Věstník č. 8-2016 [Internet]. Praha: Ministerstvo zdravotnictví České republiky; 26. října 2016. [cited 2023 Feb 09]. Available from: <https://www.mzcr.cz/wp-content/uploads/wepub/12874/36109/V%20C4%9Bstn%20C3%ADk%20MZ%20C4%8CR%208-2016.pdf>.
- Komunikační soubor pro osoby s poruchou autistického spektra [Internet]. Praha: Ministerstvo zdravotnictví České republiky; c2022 [cited 2023 Feb 09]. Available from: <https://www.mzcr.cz/komunikační-soubor-pro-osoby-s-poruchou-autistického-spektra/>.
- Autistik [Internet]. Praha: Autistik; c2022. [cited 2023 Feb 09]. Available from: <https://www.autistik.eu/>.
- Nautis [Internet]. Praha: Národní ústav pro autismus; c2023. [cited 2023 Feb 09]. Available from: <https://nautis.cz/cz>.
- Jiný svět [Internet]. Dobříš: Z jiného světa; c2023. [cited 2023 Feb 09]. Available from: <https://www.autismus-a-my.cz/>.
- Hrdlička M. Mýty a fakta o autismu. Praha: Portál; 2020.
- Jelínková S, Dostálová T, Hrdlička M. Dětský pacient s poruchou autistického spektra v ordinaci zubního lékaře – neošetřitelný pacient? *LKS*. 2019;29(9):176-182.
- Jelínková S, Dostálová D, Dušková M, et al. Pacient s poruchou autistického spektra – přehled tří nejčastějších metod ošetření s praktickým návodem. *LKS*. 2021;31(5):104-110.
- Giarelli E, Ruttenberg J, Segal A. Continuing Education for Nurses in the Clinical Management of Autism Spectrum Disorders: Results of a Pilot Evaluation. *The Journal of Continuing Education in Nursing*. 2012;43(4):169-176.
- Corsano P, Cinotti M, Guidotti L. Paediatric nurses' knowledge and experience of autism spectrum disorders: An Italian survey. *Journal of Child Health Care*. 2020;24(3):486-495.